Socialutskottets betänkande 1981/82:37

om Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m. (prop. 1981/82:100 bil. 8)

I betänkandet behandlas regeringens i proposition 1981/82:100 bilaga 8 (socialdepartementet) framlagda förslag om anslag för budgetåret 1982/83 under punkt I 4 Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m. jämte motioner som avser frågan om ersättning till Södertälje kommun för de särskilda kostnader som kommunen har till följd av den assyriska/syrianska invandringen. Övriga punkter i avsnittet behandlas i betänkande SoU 1981/82:43.

Ungdomsvård m. m.

I 4. Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m. Regeringen har under punkt I 4 (s. 180—183) föreslagit riksdagen att till Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m. för budgetåret 1982/83 anvisa ett förslagsanslag av 148 000 000 kr.

Motioner

I motion 1981/82:552 av Tore Claeson (vpk) föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statlig ersättning till Södertälje kommun för särskilda kostnader till följd av den assyriska/syrianska invandringen.

I motion 1981/82:1301 av Göran Karlsson m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen till Särskilt statsbidrag till Södertälje kommun för budgetåret 1982/83 anvisar ett anslag av 9 000 000 kr.,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om överenskommelse med Södertälje kommun.

Utskottet

I detta sammanhang behandlar utskottet två motioner som avser frågan om ersättning till Södertälje kommun för de särskilda kostnader som kommunen har till följd av den assyriska/syrianska invandringen.

Enligt de bestämmelser som gäller fr. o. m. år 1980 utgår från staten ersättning för socialhjälp till flyktingar dels för hjälp under det år då beslutet om uppehållstillstånd fattas, dels två år därefter. Andra insatser för flyktingar, t. ex. barnomsorg och tolkhjälp, ersätts också. Denna ersättning utgår schablonmässigt med 25 % av den statliga ersättning som kom-

munerna får för sina socialhjälpskostnader för flyktingar. Även på utbildningssektorn utgår i viss utsträckning ersättning för kommunernas kostnader för invandrare.

Då riksdagen hösten 1979 fattade beslut om de nämnda reglerna om ersättning av statsmedel på den sociala sektorn uttalade riksdagen på förslag av socialutskottet bl. a. att den assyriska/syrianska invandringen till Södertälje kommun har medfört sådana exceptionella kostnader för kommunen att det måste anses föreligga särskilda skäl för statsbidrag till kommunen utöver det bidrag som kommer att utgå enligt de i den då aktuella propositionen angivna generella riktlinjerna.

Förra året behandlade utskottet tre motioner, som avsåg den nu ånyo aktuella frågan om ersättning till Södertälje kommun för de särskilda kostnader som kommunen har till följd av den assyriska/syrianska invandringen.

I sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1980/81:31 angav utskottet att utskottet företagit en omfattande utredning för att söka kartlägga vilka kostnader Södertälje kommun kunde beräknas få för den assyriska/syrianska invandringen under år 1981 och i vad mån statsbidrag kunde beräknas utgå till följd av gällande författningsbestämmelser. Utredningen gav vid handen att det då inte längre rådde några väsentliga meningsskiljaktigheter mellan kommunen och regeringskansliet om kostnaderna på den sociala sektorn eller om vilket bidrag som skulle komma att utgå enligt förordningen (1979:1120) om ersättning för socialhjälp till flyktingar m. fl. Däremot hade motsvarande klarhet om kostnaderna inte kunnat vinnas på utbildningssidan. Med hänsyn härtill ansåg sig utskottet inte kunna ingå på en bedömning av frågan om Södertälje borde erhålla särskilt bidrag för invandringen utöver det bidrag som utgått i form av särskilt skatteutjämningsbidrag. Utskottet tillstyrkte emellertid att en sådan arbetsgrupp, som förordats i en av motionerna, tillsattes och att den utvärdering som gruppen skulle göra skulle ligga till grund för erforderliga åtgärder från statens sida. I den åsyftade motionen yrkades att riksdagen skulle hemställa att en arbetsgrupp tillsattes tillsammans med Södertälje kommun för att utvärdera dels kommunens faktiska kostnader med anledning av den assyriska/syrianska invandringen, dels de nuvarande statsbidragsreglernas effekter.

För att fullgöra den av riksdagen begärda utvärderingen tillsatte budgetministern i juni förra året en arbetsgrupp med representanter från budget-, social-, utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen och Södertälje kommun. I september månad redovisade arbetsgruppen sitt arbete i en slutrapport.

I oktober månad fattade regeringen beslut om extra skatteutjämningsbidrag för år 1982. Därvid fick Södertälje kommun ett extra bidrag (5 milj. kr.). I beslutet angavs att kommunens särskilda kostnader för assyriska/syrianska invandrare beaktats i detta sammanhang.

Här bör också nämnas att regeringen i april 1981 tillsatte en särskild arbetsgrupp som skulle utvärdera reglerna för ersättning till kommunerna för hjälp till flyktingar och utlänningar som väntar på beslut om uppehållstillstånd (s. k. väntare). Denna arbetsgrupp har redovisat sitt arbete i början av innevarande år i en promemoria (Ds S 1982:1) som f. n. bereds i regeringskansliet.

Arbetsgruppen har undersökt det första året, 1980, då de nya reglerna gällde. Den har bl. a. kommit fram till att den s. k. 2-årsregeln har inneburit att kommunerna generellt fått en lägre täckning av socialhjälpskostnaderna för flyktingar än tidigare. De kommuner som tagit emot bl. a. assyrier/syrianer har förlorat förhållandevis mest till följd av 2-årsregeln. Enligt arbetsgruppen vore det önskvärt med ersättningsregler som tar större hänsyn till att behovet av ekonomisk hjälp varierar mellan olika flyktinggrupper. Då det gäller s. k. väntare innebär de nya reglerna att ersättning skulle utgå för socialhjälpskostnader men inte för andra kostnader inom det sociala området. Arbetsgruppens rapport visar att av de undersökta 15 kommunerna Södertälje hade höga sådana kostnader, dock hade Botkyrka och Uppsala högre kostnader.

Arbetsgruppen rörande Södertäljes kostnader har sökt beräkna hur stor del av kommunens kostnader inom social- och skolförvaltningens område för invandringen i fråga som inte kommer att täckas av ordinarie statsbidrag. Enligt arbetsgruppens beräkningar kommer kostnaderna för 1981 att efter avdrag för extra skatteutjämningsbidrag om 3 milj. kr. att uppgå till 12 milj. kr. Motsvarande siffror för 1982 är 5 milj. kr. och 15 milj. kr. I anslutning härtill bör nämnas att Södertälje för de båda åren även fått inomregionala skatteutjämningsbidrag. Med stöd av en nyinförd särskild regel som tar hänsyn till kommunernas kostnader för utländska medborgare har Södertälje kommun tillförts för år 1981 9 995 000 kr. och för år 1982 11 720 000 kr. I arbetsgruppens rapport anges att av antalet invandrare i kommunen en femtedel utgörs av assyrier/syrianer. Det bör dock anmärkas att härvid inte inräknats personer som fått svenskt medborgarskap eller som inte är kyrkobokförda i kommunen.

I motion 1981/82:1301 av Göran Karlsson m. fl. (s) yrkas på grundval av arbetsgruppens beräkningar och efter avdrag för den del av det inomregionala skatteutjämningsbidraget som kan anses belöpa på den här aktuella invandrargruppen att riksdagen till Särskilt statsbidrag till Södertälje kommun för nästa budgetår anvisar ett anslag av 9 milj. kr. (yrkande 1). Stödet avser år 1981. Vidare vill motionärerna att regeringen bör träffa en överenskommelse med Södertälje kommun som slutligt reglerar ersättningen till kommunen för kostnader i samband med den assyriska/syrianska invandringen (yrkande 2).

I motion 1981/82:552 vill Tore Claeson (vpk) att riksdagen hos regeringen skall uttala sig för att Södertälje kommun för de extraordinära kostnader som varit och är förenade med den assyriska/syrianska invandringens

stora omfattning och speciella karaktär även i fortsättningen erhåller statligt stöd och i samma omfattning som tidigare. Motionären anför att ett sådant uttalande samtidigt innebär att det till kommunen för år 1981 och 1982 skall utbetalas ca 17 milj. kr.

Utskottet konstaterar att sedan arbetsgruppen rörande Södertälje redovisat sitt utredningsresultat regeringen vid fördelningen av extra skatteutjämningsbidrag beaktat de särskilda kostnader kommunen har för den assyriska/syrianska invandringen. Detta står i överensstämmelse med vad riksdagen uttalade år 1979. Det åsyftade uttalandet innebar inte att full kostnadstäckning skulle utgå till kommunen, och utskottet är inte heller nu berett att förorda att staten skall svara för hela den aktuella kostnaden. Utskottet avstyrker därför motion 1981/82:1301 yrkande 1 och motion 1981/82:552 i motsvarande del.

Av samma skäl kan utskottet inte heller tillstyrka motion 1981/82:552 i övrigt.

Då det gäller frågan om den framtida ersättningen till Södertälje kommun för kostnader för den assyriska/syrianska invandringen vill utskottet framhålla att 1979 års uttalande bör äga fortsatt giltighet. Även om det inte kan komma i fråga att, som föreslås i motion 1981/82:1301, sluta ett avtal med Södertälje kommun i frågan förutsätter utskottet att regeringen i samband med prövningen av den ovan redovisade promemorian om utvärderingen av reglerna för ersättning till kommunerna för hjälp till flyktingar m. fl. klargör på vilken nivå ersättningen till Södertälje kommun bör ligga för de här aktuella kostnaderna. Någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen i här aktuell del är inte påkallad (yrkande 2).

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag till medelsanvisning under förevarande anslag.

Utskottet hemställer

1. beträffande *särskilt stöd till Södertälje kommun för kostnader under 1981 till följd av den assyriska/syrianska invandringen*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1301 yrkande 1 och motion 1981/82:552 i motsvarande del,
2. beträffande *särskilt stöd till Södertälje kommun för kostnader till följd av den assyriska/syrianska invandringen i den mån kostnaderna inte behandlats under mom. 1*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:552 i motsvarande del,
3. beträffande *överenskommelse med Södertälje kommun om regleringen av ersättningen till kommunen för kostnader till följd av den assyriska/syrianska invandringen*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1301 yrkande 2,
4. beträffande *medelsanvisningen*
   att riksdagen till *Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m.* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 148 000 000 kr.

Stockholm den 1 april 1982

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp), Rune Gustavsson (c), Evert Svensson (s), Mårten Werner (m), John Johnsson (s), Ivar Nordberg (s), Blenda Littmarck (m), Karin Israelsson (c), Kersti Swartz (fp), Anita Bråkenhielm (m), Stig Alftin (s), Gunhild Bolander (c), Maria Lagergren (s) och Georg Karlsson (s).

Reservation

Särskilt stöd till Södertälje kommun för kostnader till följd av den assyriska/syrianska invandringen (mom. 1 och 3)

Göran Karlsson, Evert Svensson, John Johnsson, Ivar Nordberg, Stig Alftin, Maria Lagergren och Georg Karlsson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "påkallad (yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

När det gäller omfattningen av den assyriska/syrianska invandringen till Södertälje har situationen något förbättrats under 1981. Antalet personer som väntar på uppehålls- och arbetstillstånd har minskat. Det beror på att invandringen till Södertälje har minskat och på att en viss utflyttning har skett. Detta faktum påverkar dock inte behovet av ersättning till kommunen för de närmaste åren, eftersom kostnaderna i dagsläget kvarstår och påverkas först på sikt.

I fråga om utvecklingen av omfattningen av den särskilda ersättningen till Södertälje kommun bör det klarläggas att det ökade behovet är en direkt följd av riksdagens beslut om att fr. o. m. den 1 januari 1980 ändra reglerna för statens ersättning till kommunerna för hjälp till flyktingar m. fl. Fram till 1980 utgjorde mellanskillnaden mellan de ordinarie statsbidragen och kommunens faktiska kostnader ca 3 milj. kr. per år, vilket täcktes via särskild ersättning. Den nya konstruktionen för statsbidraget för hjälp till flyktingar har alltså kraftigt ökat denna skillnad mellan ordinarie statsbidrag och faktiska kostnader.

Vi vill erinra om att socialutskottet vid riksdagsbehandlingen av förslaget till nya ersättningsregler (prop. 1979/80:38, SoU 22, rskr 111) uttalade "att den assyriska invandringen till Södertälje kommun har medfört sådana exceptionella kostnader för kommunen att det måste anses föreligga särskilda skäl för statsbidrag till kommunen utöver det bidrag som kommer att utgå enligt de i propositionen angivna generella riktlinjerna". Utskottets betänkande godkändes av riksdagen.

Den osäkerhet som nu i ett drygt år rått om statens ekonomiska ansvars-

tagande för den assyriska/syrianska invandringen till Södertälje har allvarligt försvårat kommunens möjligheter att planera och genomföra nödvändiga kommunala insatser. Regeringens ställningstaganden, som innebär att tidigare utfästelser gentemot kommunen har brutits, har också motverkat kommunens insatser för att överbrygga motsättningar mellan olika befolkningsgrupper i kommunen.

Det är nödvändigt att klarhet nu skapas och att en långsiktig lösning av ersättningsfrågan uppnås. Frågan om statens ansvar får inte fortsättningsvis bli en årlig förhandlingsfråga mellan regeringen och kommunen. Därför bör en överenskommelse träffas med kommunen som slutligt reglerar den statliga ersättningen till Södertälje kommun.

Utskottet anser, mot bakgrund av den i motionen lämnade redovisningen, att Södertälje kommun bör ersättas för merkostnaderna för socialhjälp, socialvårdsadministration, undervisning och barnomsorg. För 1981 uppgår behovet av ersättning, efter avräkning av tidigare beviljad statlig ersättning och inomregionalt stöd för den assyriska/syrianska gruppen, till 9 milj. kr. Detta belopp bör nu anvisas över budgeten. Utskottet anser vidare att regeringen bör träffa en överenskommelse med Södertälje kommun som slutligt reglerar ersättningen till kommunen för kostnader i samband med den assyriska/syrianska invandringen. Utskottet tillstyrker således motion 1981/82:1301. Härigenom tillgodoses i viss utsträckning även motion 1981/82:552.

dels att utskottet under mom. 1 och 3 bort hemställa

1. att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1301 yrkande 1 och motion 1981/82:552 i motsvarande del under femte huvudtiteln till *Särskilt stöd till Södertälje kommun för kostnader under 1981 till följd av den assyriska/syrianska invandringen* för budgetåret 1982/83 anvisar ett anslag av 9 000 000 kr.,
3. beträffande *överenskommelse med Södertälje kommun om regleringen av ersättningen till kommunen för kostnader till följd av den assyriska/syrianska invandringen*
   att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1301 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,